ISSN 1301 - 5656

SPOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt 2, Sayı 3 Aralık 1998

Türk Spor Sektörünün Sorunlarının Bu Sektörler Ele Alınarak Değerlendirilmesi

M. Mehmet Yorulmazlar, Abdurrahman Kepoğlu, Vedat Demir

ÖZET

Bu yaptığımız çalışma da Türk Spor Sektörünün geçmişteki ve şu anki durumu ile gelecekte bizce olması gereken durumu tetkik edilmiş bulunulmaktadır. Çalışmaya başlamadan önce, spor sektörünün tanımı ve kapsamı, sporun amacı, sporun sektörle ilişkileri ele alınmıştır. Bütün bunlara bağlı olarak spor sektörünün organizasyon yapısı oluşturularak bunların durumları ortaya konmuştur. Son kısımda da yapılan araştırmadan çıkan sonuçlar özetlenmiştir. Bütün bu çalışma sonuçlarına istinaden de olumlu yönde çeşitli öneriler çıkarılmıştır.

GİRİŞ

Araştırmamıza başlamadan önce spor sektörünü tanımak ve kapsamını bilmek gerekir.Bizde bu sebep itibariyle gerekli konuları inceleyerek araştırmamıza başlamak istiyoruz.

Spor Sektörünün Tanımı ve Kapsamı:

Spor, insanlık tarihinin ilk yıllarından beri vardı ve hala varlığını korumaktadır. Ama sporun sistemli bir şekilde uygulanması dünyada da yeni olmasına rağmen Türkiye'de son zamanlarda başlamıştır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de spor önemli bir endüstri halini almıştır. Spor faaliyetlerine bağlı olarak bir çok sektör ve alt sektörler gelişmiştir. Spor endüstrisinde en büyük payı spor malzemeleri alt sektörü ile spor hizmetleri alt sektörü almıştır. Spor malzemeleri alt sektörü diyince aklımıza spor ayakkabıları,spor giysileri ve spor araç-gereçleri üreten sektörler gelmektedir. Spor hizmetleri alt sektörü ise iki farklı faaliyeti içermektedir. Serbest zamanın değerlendirilmesinin alternatifi olarak;

Sportif faaliyetleri izlemek,

Sportif faaliyetlere katılmak gibi etkinlikler bu sektörün sunduğu en önemli hizmetlerdir.(Ekren, 1995, s.7).

Yukarıdaki araştırmamızdan da anlaşılacağı üzere spor sektörüne katılım her açıdan mümkündür. Yaşlısı, genci, fakiri, zengini, erkeği, kadını, tahsillisi, tahsilsizi vs. herkes kendi imkanları doğrultusunda katılmaktadır. Bu da sektörün hızla büyümesi ve gelişmesini sağlamaktadır.

Spor sektörünün sorunlarını araştırmadan önce sporun gerçek amacını araştırıp ortaya koymamız uygun olacağı için, bizde ilk olarak sporun amacını tespit etmeye çalıştık.

Sporun Amacı :

Bu konudaki asıl ortaya koruyacağımız Türk sporunun amaçlarıdır. Türk sporunun amaçları ise beş yıllık kalkınma planlarında ele alınmıştır. Bunları özetleyecek olursak, semt spor sahalarının yaygınlaştırılması,kitle sporunun ülke genelinde yaygınlaştırılması, amatör sporun geliştirilmesi ve desteklenmesi, profesyonel spor dallarında düzenlemeler yapılması, geleneksel sporlara ağırlık verilmesinin yanında evrensel sporlarında geliştirilmesi,spor elemanlarının ve sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınması, eğitim kurumlarında sporun geliştirilmesi, mevcut spor tesislerinden herkesin yararlanabilmesi, spor kulüplerinin birkaç dalda birden faaliyet göstermesi, bölgelere göre öncelikli spor dallarının tespit edilerek buna göre spor yatırımlarının yapılabilmesi, olimpik spor dallarının yaygınlaştırılması, özürlülerin spora katılmasının sağlanması, spor sağlığı dallarında elemanların yetiştirilmesi, belli bir sayının üstünde eleman çalıştıran kurumların spor tesisi yapma ve spor elemanı bulundurma zorunluluğu, spor malzemelerinin ülkemizde yapımı için gerekli teşvikin sağlanması, üniversitelerde sporla ilgili ihtisas programlarının açılması ve spor elemanı sağlamak için spor bölümlerine yer verilmesi konularını görmek mümkündür.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere burada asıl hedef kitle sporunun teşvikidir. Yine, yürürlükteki 1982 Anayasası "Sporun geliştirilmesi" başlıklı hükmünde (m.59) da, devletin her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almasını, sporun kitlelere yayılmasını teşvik

etmesini ve başarılı sporcuyu korumasını öngörmektedir. Yine, bu kanunda sporun amacının kitleleri spor alanlarına çekmek olduğudur.

Yaptığımız araştırmadan da anlaşılacağı gibi, Türk sporunun hedefinin kitleler olduğu ve buna paralel olarak da spor sektörünün öneminin ortaya çıktığı açıkça görülmektedir.

Sporun Sektörle İlişkileri :

Sporda asıl hedef kitleler olduğuna göre, bunun sektöre yansıması da geniş kapsamlı olacaktır. Bunlar yine daha önce de belirttiğimiz gibi iki yönlü gerçekleşecektir.

1. Spor malzemeleri: Bunlar daha öncede belirttiğimiz gibi; Spor giysileri, spor ayakkabıları, spor araç ve gereçleridir. Kitleler spor yapmaya teşvik edildikçe spor malzemelerine ihtiyaç oldukça artacak ve bu sektör her yönüyle gelişecektir.

2. Spor hizmetleri : Bunlar da izleyici kesim (izleyici spor harcamaları) ve spor yapan kesim (sportif faaliyetlere katılım harcamaları)'dır. Yine, sportif faaliyetlere katılım her ne şekilde olursa olsun burada sporun sektörle ilişkisi gözle görülebilecek şekilde açık ve nettir.

Sporun Yaygınlaştırılması:

Sporun yaygınlaştırması çalışmaları, spor sektörünü yakından ilgilendiren en önemli faktörlerden birisidir. Sporun yaygınlaştırılması için çeşitli harcamalara gerek vardır. Bunlar, reklam araçları (medya, basın, ilan, broşür v.s.), çeşitli organizasyonlar, kalkınma planlarında da yer verilen semt ve köy sahaları, okul alanları, spor malzemeleri gibidir... Bütün bunların oluşturulmasında spor sektörünün önemi ortaya çıkmaktadır.

Spor sektörünün yaygınlaştırılmasında belirli kurum ve kuruluşlara ayrı ayrı işler düşmektedir. Bunun için de, spor sektörünün organizasyon yapısının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Spor Sektörünün Organizasyon Yapısı:

Spor sekörünün organizasyon yapısını oluşturacak olursak bunu üçboyutta incelemek gerekir:

SPOR SEKTÖRÜ

(1)	(2)	(3)
KAMUYA BAĞLI	ÖZELE BAĞLI	ÜÇÜNCÜ SEKTÖRE BAĞLI
		Vakıf ve dernekler

Türk spor sektörünü bu üç boyut içinde değerlendirecek olursak bütün bu kurum ve kuruluşların sektördeki payını bilmemiz gerekir. Bunun için de Türk spor tarihine göz atmalıyız.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde ki bilgiye göre, "Osmanlı İmparatorluğunun otuz şehrinde büyük stadyumlar vezirler, ağalar, paşalar, beyler tarafından devamlı bir şekilde finanse edilirlerdi. Halep, Manisa ve Üsküp'de üçer Belgrat'da ise devamlı Alman ve Macar akınlarına hedef olduğu için sık idman sağlamak üzere dört stadyum kurulmuştu. Bağdat ve Musul'da herhangi bir savaş doğduğunda merkezden kuvvet gitmemesi için, idmanlı pehlianlar yetiştirilmesi ön görülmüştü. Bu yerlerde tam on dört stadyum yapılmıştı." (Gümüş, 1972, s.17.)

17. Yüz yılda ise Osmanlı Türklerinde spor konusunda teşkilatlanma en gelişmiş bir seviyeye ulaşmıştır. Bu arada ikinci Sultan Mahmud (1808-1839) arasında çok büyük bir gelişme göstermiş okçuluk, güreş, tüfek atışı, binicilik gibi sporlar oldukça ilgi ile yapılır ve seyredilirdi. Hatta padişahlığı süresince Enderun spor ve musiki akademisi haline gelmişti. (Kahraman, cilt x, s.1069.)

Bütün bunlardan da anlaşıldığı üzere spor Türklerde çok eskilerde devlet eliyle başlatılmış ve geliştirilmiştir. Devlete katkısı bulunanlar ise üçüncü sektöre bağlı olan kurum ve kuruluşlardır. Bunlar, dernek ve vakıflardı. Cumhuriyet döneminden sonra her ne kadar kanun, tüzük ve planların sporun teşvik edilmesini ön görmesine rağmen, kamu kurum ve kuruluşlarının spora istenileni verememesi ve vakıf ve derneklerin faaliyetlerinin kısıtlanması, işi özel sektöre bırakmışdır.Özel sektöründe asıl hedefi kar olduğu için kitlelerin spora teşviki sağlanamamış ve Türk spor sektörü piyasası dünya piyasalarına oranla çok geri kalmıştır. Yine de Türk sporunun hamle yapmasına yardımcı olan kurum ve kuruluşlar şunlardır:

- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) 1924.
- Türkiye Spor Yazarları Derneği (TSYD) 1963.
- Türkiye Spor Hekimleri Derneği (TSHD) 1965.
- Türkiye Futbol Antrenörleri, Menejerleri e Monitörleri Derneği 1965.
- Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği (BEÖD) 1965.
- Türkiye Futbol Hakemleri Derneği (TFHD) 1966.
- Türk Spor Vakfı (TSV) 1974.
- Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu (TASKK) 1980.
- Türk Spor Eğitim ve Tesis Vakfı (1980).
- Türk Güreş Vakfı (TGV) 1980.
- Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Sosyal Dayanışma Derneği 1982.
- S.S. Spor Araçları Üretim Pazarlama ve Tüketim Kooperatifi 1982.
- Enka Spor Eğitim ve Sosyal Yardım Vakfı 1983. (Sümer, 2. baskı, 1989, s.137-156.

İşte bütün bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi spor sektörünün organizasyon yapısı içerisinde bütün yük gönüllü kuruluşlara düşmektedir. Bunun yanı sıra kamuya bağlı kurumlardan beklentiler çok fazladır. Sonuç itibariyle bu şartlar doğrultusunda Türk spor sektörünün beklenen sevieye gelmesi uzun yıllara yayılacaktır. Çok eskilerden beri Türk sporuna destek olan vakıf ve kuruluşların sayıları da düşüncemizi desteklemektedir. Özel kuruluşların ise, toplumda hitap ettiği sosyo-ekonomik kesim belli ve kısıtlıdır. Bunun yanında 1980'li yıllardan itibaren,binlerce halı saha yaparak insanlarımızın spor yapmalarına sağladıkları katkı gözardı edilemez. (Yıldız, 1997, sh.201.)

Bütün bunların yanı sıra kitle sporunun teşvik edilmesi gerekliliğine rağmen, devlet hala performans ve seyir sporuna önem vermektedir (Spor Şurası, 1990, s.236).

SONUÇ

Yaptığımız çalışmada Türk spor sektörünün sorunlarının dört ana bölümde toplandığını tespit etmiş bulunmaktayız. Bunlar;

1. Teşkilatlanma,

2. Sporun kitlelere yaygınlaştırılması,

3. Nitelikli spor personeli,

4. Saha ve malzemelerdir.

1. Teşkilatlanma:

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana sporda teşkilatlanma konusu devamlı bir problem olarak spor bilimcileri ve bu konuyla ilgili politikacıların gündeminde olmuştur. Bu süreç, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Türk Spor Kurumu, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nden Türkiye Futbol Federasyonunun özerkliğine kadar gelmiştir.

Özel sektördeki durum ise, bu sektör içinde yer alan kuruluşların spor tesisleri yapma zorunluluğu bir kanun gereği olmasına rağmen günümüzde özel sektörün konuya hizmet açısından çok kar amacıyla baktığından yeterli gelişme sağlanamamıştır. Araştırmamıza başlamadan önce spor sektörünü tanımak ve kapsamını bilmek gerekir. Bizde bu sebep itibariyle gerekli konuları inceleyerek araştırmamıza başlamak istiyoruz.

Üçüncü sektör olarak değerlendirilen dernek ve vakıflarda ise ilk adım 1924'de Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin kurulmasıyla atılmıştır. Bundan sonra otuz dokuz yıl gibi uzun bir süre dernek ve vakıflara önem verilmemiştir.1963 yılında Türk Spor Yazarları Derneği'nin kurulmasından sonra, dört ayrı vakıf ve dernek kurulmuştur. Yine, yirmi yıllık bir durgunluk döneminden sonra, 1980'li yıllardan günümüze kadar yedi ayrı dernek ve vakıf kurulmuştur.

2. Sporun Kitlelere Yaygınlaştırılması:

Türk spor teşkilatında görülen eksiklikler ve organizasyon yapısında meydana gelen kısa süreli değişiklikler sebebiyle her ne kadar kalkınma

planlarında sporun kitlelere yaygınlaştırılacağı ön görülse bile, amaca ulaşılamamıştır.

3. Nitelikli Spor Personeli:

Türk spor teşkilatında görülen eksiklikler sporun kitlelere yaygınlaştırılmasını geciktirdiği gibi nitelikli spor personelinin yetiştirilmesini de geciktirmiştir.Spor teşkilatının devlet yapısında farklı bakanlıklara bağlanmış olması personel konusunda bakanlıklar arası transfere yol açmıştır. Günümüzde de bu durum spor teşkilatının bütün kademelerinde görülmektedir.

4. Saha ve Malzeme :

Türk spor teşkilatındaki belirsizlik saha ve malzeme politikasını da olumsuz olarak etkilemiştir. Faal nüfusumuzun tesislere oranı çok düşüktür. Bu durum malzeme ihtiyacımızın karşılanmasında da aynıdır.

Sonuç olarak dört ana başlık altında incelediğimiz, Türk spor sektörünün problemlerinin çözülmemesi durumunda artan nüfusumuz nedeniyle yeterli olmayan spor tesisi, malzemesi, spor elemanı sıkıntısıyla karşı karşıya kalacağız. Bu da elit düzeyde ülkemizin temsil edilmesini etkileyecek ve bu sektörü oluşturan kurum ile kuruluşların faaliyetlerinin düzenlenmesi farklı kanun ve talimatnamelere bağlıolması spor sektörünü içinden çıkılmaz hale getirecektir.(Aybeniz, Kepoğlu,Yorulmazlar, 1997.)

ÖNERİLER

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar Türk Spor Teşkilatının, idari, mali yapısı ve personel poliikalarında çok sık yapılan değişiklikler, Türk Spor sektörünün gelişmesine engel olmuştur. Bunun sebebi ise; Spor sektörünü oluşturan kamu, özel ve üçüncü sektöre bağlı olan dernek ve vakıflar arasında uyumlaştırmanın sağlanamamasıdır.Bu uyumlaştırma Türk Spor Konseyi veya ortak görüşle benimsenecek bir başka adla da olabilir. Sektörü oluşturan birimlerin önceden tespit edilecek kontenjanlar nispetinde adı geçen kuruluşta temsil edilmeleri kanımızca zaman, kaynak, personel ve faaliyetlerdeki aksamaları en aza indirebileceği gibi arzu edilen gelişmeyi de sağlayacaktır.

Türk spor politikamızın, bütün kanun, tüzük ve yasalarında yer alan sporun kitlelere yaygınlaştırılması konusu sadece yazılı olarak kalmış ve bu yöndeki çalışmalar uygulamaya konamamıştır. Bu da spor sektörünü oldukça etkilemektedir. Daha önce 1990'lı yıllarda üniversitelerde yapılan çalışmalar çerçevesinde, Türkiye'deki il uygulamaları kapsamında, bu konulara oldukça açıklık getirilmiştir. Halkın yapılmasında öncelik verdiği spor branşları ve tesisler belirlenmiş durumdadır. Buradan yola çıkarak kitle sporunun gelişmesi açısından illere göre bu branşların ve tesislerin yapımı sağlanmalı, varolan tesislerinde amaca uygun hale getirilmesi bizce uygun görülmektedir.

Nitelikli personel konusuna geldiğimizde ise, bu alanda şu anda eğitime hizmet eden Üniversiteler kapsamında yetişen lisans ve yüksek lisans mezunlarının uygulama alanlarında istihdam edilmeleri gerekmektedir.

Türk spor politikamız çerçevesinde ortaya koyduğumuz çalışma doğrultusunda, Türk spor sektöründe oluşturulacak ve ülkemizin içinde bulunduğu şartları gerçekçi bir yaklaşımla analiz eden bir yapıya sahip teşkilat yapısı kurulmasıyla, sporun kitlelere yaygınlaştırılıp ve nitelikli personel istihdamıyla beraber Türk spor sektörünün istenilen olumlu düzeye geleceğini düşünmekteyiz. Buna bağlı olarak da, oluşacak saha ve malzeme ihtiyacının yıllardır üzerinde durulmayan ve bu nedenle de dış ülkelere bağımlı kalmak zorunda olduğumuz bu kalemle ilgili ülkemizde faaliyet gösteren spor saha ve malzemeleri üreten işletmelerin teşvik edilmesi zorunluluğu vardır. Türkiye de bu konuyla ilgili ilk kez tarafımızdan yapılan "Spor malzemesi üreten işletme yöneticilerinin standardizasyona verdikleri önem" çalışmada ülkemizde faaliyette bulunan az sayıdaki bu işletmelerin spor malzemesi ve saha yapım faaliyetlerinde TSE standartlarına uygun üretim yapmadıkları bu tezimizi doğrulamaktadır.

KAYNAKLAR

1- Ekren, Nazım, Spor Ekonomisine Giriş: Profesyonel Spor Kulüplerinin Mikro Ekonomik Fiyat Teorisi Çerçevesinde Bir Analizi, İst., 1993.

2- Gümüş, Ali, Teknik Güreş ve Hataları, Comet İş Matbaacılık, İstanbul 1972.

3- Aybeniz, Kepoğlu, Yorulmazlar, Spor Malzemelerinde Standardizasyon ve Kalitenin Tüketiciye Yansıması, İst., 1997.

4- Kahraman, Atıf, Osmanlı Devletinde Spor, T.C. Kültür Yayınları, Başvuru kitapları Dizisi 27, Ankara, 1995.

5- Sümer, Rıza, Sporda Demokrasi, 2. Baskı, Güven Matbaası, Ankara, 1989.

6- Spor Şurası, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara, 1995.

7- T.C. Anayasası, M. 59, 1982.

8- Yıldız, Doğan, Türk Spor Tarihi, İst., 1979.

M. Ü. B. E. S. Y. D. ÖĞRT. GÖREV.
MEHMET M. YORULMAZLAR